

SHAXSIY MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI

Tog'aymurodova Baxtigul Chorshanbiyevna
Yunusobod tumani 271-maktab o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezis shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy asoslari, xalqaro va milliy qonunchilikda ushbu masala qanday tartibga solinishi hamda zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi fonida ushbu huquqiy me'yorlarining ahamiyati tahlil qilinadi. Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi bo'yicha xalqaro konventsiyalar, milliy qonunlar va ularning ijrosi amaliyotda qanday ta'sir ko'rsatishi hamda jismoniy shaxslarning huquqlarini himoya qilishda qabul qilingan mexanizmlar haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, axborot xavfsizligi va ma'lumotlar maxfiylikini ta'minlash bo'yicha zamonaviy yondashuvlar va qiyinchiliklar ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: shaxsiy ma'lumotlar, huquqiy asoslar, axborot xavfsizligi, maxfiylik, qonunchilik, xalqaro konvensiya, O'zbekiston qonunchiligi

Annotation: This thesis examines the legal foundations for the protection of personal data, analyzing how this issue is regulated in international and national legislation, as well as the relevance of these legal norms in light of modern technological advancements. It discusses the impact of international conventions on personal data security, national laws, and their practical implementation, along with the mechanisms established to safeguard the rights of individuals. Additionally, it addresses contemporary approaches and challenges in ensuring information security and data confidentiality.

Keywords: personal data, legal foundations, information security, confidentiality, legislation, international convention, Uzbekistan legislation

Аннотация: Данная работа рассматривает правовые основы защиты персональных данных, анализирует, как этот вопрос регулируется в международном и национальном законодательстве, а также актуальность этих правовых норм в условиях развития современных технологий. Рассматриваются влияние международных конвенций по безопасности персональных данных, национальные законы и их практическая реализация, а также механизмы, разработанные для защиты прав физических лиц. Дополнительно освещаются современные подходы и вызовы в обеспечении информационной безопасности и конфиденциальности данных.

Ключевые слова: персональные данные, правовые основы, информационная безопасность, конфиденциальность, законодательство, международная конвенция, законодательство Узбекистана

Kirish:

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bugungi kunda insonning asosiy huquqlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Zamonaviy raqamli texnologiyalar rivojlanishi va internetdan keng foydalanish natijasida shaxsiy ma'lumotlarning noqonuniy foydalanilishi xavfi ortib bormoqda. Bu esa davlatlar tomonidan ushbu muammo yuzasidan huquqiy asoslarni yaratishga va shaxsiy ma'lumotlar himoyasini ta'minlash uchun mexanizmlar joriy qilishga olib keldi. Maqolada ushbu huquqiy asoslar, xalqaro va milliy darajadagi tartibga solish masalalari tahlil qilinadi.

1. Shaxsiy ma'lumotlar tushunchasi va ularning himoyasi zarurati:

Shaxsiy ma'lumotlar insonning shaxsiy va oilaviy hayotiga oid ma'lumotlarni o'z ichiga oladi, masalan, ismi, familiyasi, tug'ilgan sanasi, yashash joyi, telefon raqami, elektron pochta manzili va boshqa shaxsiy identifikatsiya qiluvchi ma'lumotlar. Ushbu ma'lumotlar noqonuniy tarzda to'planishi, qayta ishlanishi yoki tarqatilishi insonning xususiy hayotiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, bu ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash muhimdir.¹

2. Xalqaro darajada shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish:

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha xalqaro tashkilotlar va davlatlar tomonidan qator hujjatlar qabul qilingan. Eng muhim xalqaro hujjatlar qatoriga BMTning "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi" (1948) va Yevropa Ittifoqining "Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish qoidalari" (GDPR, 2016) kiradi.

- **Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi** 12-moddasida shaxsiy hayotga aralashmaslik huquqi kafolatlanadi.

- **GDPR** Yevropa Ittifoqi a'zolarida shaxsiy ma'lumotlar himoyasini ta'minlovchi eng ilg'or huquqiy me'yorlardan biri hisoblanadi. Bu hujjatga muvofiq, shaxsiy ma'lumotlar faqat tegishli ruxsat bilan va ma'lum maqsadlarda to'planishi mumkin.

3. O'zbekiston qonunchiligida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish:

O'zbekiston Respublikasi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qator huquqiy hujjatlar qabul qilgan. 2019-yilda qabul qilingan "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun O'zbekiston Respublikasi hududida shaxsiy ma'lumotlarning to'planishi, qayta ishlanishi va tarqatilishi masalalarini tartibga soladi.²

Qonunda shaxsiy ma'lumotlar egalarining huquqlari, operatorlar va uchinchi shaxslar tomonidan ushbu ma'lumotlarni qanday qayta ishlanishi kerakligi aniqlangan. Ushbu qonun xalqaro talablar, xususan, GDPR me'yorlariga muvofiq shakllantirilgan

¹ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Qonunchilik ma'lumotlari milliy

² A.Anorboyev "Kiberjinoiyatlarning jinoiy-huquqiy jihatlari" dissertatsiya.

va shaxsiy ma'lumotlarni noqonuniy to'plash va tarqatishga qarshi samarali vositalar sifatida ko'rib chiqiladi.

4. Axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning zamonaviy yondashuvlari:

Axborot texnologiyalari rivojlanishi bilan shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha yangi texnologik yondashuvlar paydo bo'ldi. Shifrlash, anonimlashtirish, xavfsizlik devorlari kabi texnik vositalar shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha xavfsizlik siyosatlarini joriy etish va muntazam ravishda xavfsizlik auditi o'tkazish zarurati ortib bormoqda.

5. Shaxsiy ma'lumotlar himoyasidagi muammolar:

Amaliyotda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq bir qator qiyinchiliklar mavjud. Ular orasida davlat organlari va kompaniyalarning shaxsiy ma'lumotlarni noqonuniy ravishda to'plashi yoki uchinchi shaxslarga tarqatishi, raqamli jinoyatlar, kiberhujumlar va foydalanuvchilarning o'z huquqlaridan bexabarligi kabi muammolar bor.

Xulosa:

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat inson huquqlari nuqtayi nazaridan, balki raqamli texnologiyalar rivojlanishi fonida davlatlar uchun ham katta ahamiyatga ega. Xalqaro va milliy qonunchilikdagi tartibga solish me'yorlari ushbu huquqni ta'minlashning asosiy vositalari hisoblanadi. Kelajakda ham shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash borasida yangi yondashuvlar va texnologiyalar joriy etilishi muqarrar bo'lib, davlatlar va tashkilotlar shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha o'z majburiyatlarini kuchaytirishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 01.05.2023-y., 03/23/837/0241-son. <https://lex.uz/docs/-6445145>
2. O'zbekiston Respublikasi "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi qonuni. 02.07.2019 yildagi O'RG-547-son. <https://lex.uz/docs/-4396419>
3. A.Anorboyev "Kiberjinoyatlarning jinoiy-huquqiy jihatlari" dissertatsiya. Toshkent-2020. 49-50-betlar.
4. UN. Human Rights Council (28th sess.: 2015 : Geneva) The right to privacy in the digital age : resolution / adopted by the Human Rights Council <https://digitallibrary.un.org/record/795309?v=pdf>
5. Талалина Э.В. Защита персональных данных в цифровую эпоху: российское право в европейском контексте// Труды Института государства и права РАН / Proceedings of the Institute of State and Law of the RAS. 2018. Т. 13. № 5. С. 125.